

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

**DNIPRO UNIVERSITY
of TECHNOLOGY
1899**

Кафедра цивільного, господарського та екологічного права

**КАФЕДРА
ЦИВІЛЬНОГО,
ГОСПОДАРСЬКОГО
ТА ЕКОЛОГІЧНОГО
ПРАВА**

»ЗАТВЕРДЖЕНО«
завідувач кафедри

Пушкіна О.В.

« 29 » серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір»
SAFE ARTIFICIAL INTELLIGENCE: THE EUROPEAN LEGAL
DIMENSION

Галузь знань	08	Право
Спеціальність	081	Право
Рівень вищої освіти.....	Другий (магістерський)	
Освітньо-професійна програма	Право	
Статус	Вибіркова	
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС (120 годин)	
Форма підсумкового контролю	Диференційований залік	
Термін викладання	II семестр 2024-2025 н.р.	
Мова викладання	Українська	

Викладачі: **проф. Тюрня Ю.І.**
проф. Гнатушенко В.В.
проф. Шаблистий В.В.

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

Дніпро
НТУ «ДП»
2024

Робоча програма навчальної дисципліни «Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір» для магістрів освітньо-професійної програми «Право» спеціальності 081 »Право» / Нац. техн. ун-т. «Дніпровська політехніка», каф. цивільного, господарського та екологічного права – Д. : НТУ «ДП», 2024. – 24 с.

Розробники: Тюрня Юлія Іванівна, доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного, господарського та екологічного права;

Гнатушенко Володимир Володимирович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії;

Шаблистий Володимир Вікторович, доктор юридичних наук, директор ННІ права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Робоча програма регламентує:

- мету дисципліни;
- дисциплінарні результати навчання;
- обсяг і розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять;
- програму дисципліни (тематичний план за видами навчальних занять);
- алгоритм оцінювання рівня досягнення дисциплінарних результатів навчання (шкали, засоби, процедури та критерії оцінювання);
- інструменти, обладнання та програмне забезпечення;
- рекомендовані джерела інформації.

Робоча програма призначена для реалізації компетентнісного підходу під час планування освітнього процесу, викладання дисципліни, підготовки здобувачів до контрольних заходів, контролю провадження освітньої діяльності, внутрішнього та зовнішнього контролю забезпечення якості вищої освіти, акредитації освітніх програм у межах спеціальності.

Погоджено рішенням науково-методичної комісії спеціальності 081 »Право» (протокол № 1 від 29.08.2024).

ЗМІСТ

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	4
2. ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	5
3. ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	5
4. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ	6
5. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ.....	10
5.1 Шкали	10
5.2 Засоби та процедури	10
5.3 Критерії	11
6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	14
7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ.....	14
7.1. Основна рекомендована література.....	14
7.2. Додаткова рекомендована література.....	19
7.3. Інформаційні ресурси	23

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна призначена для студентів юридичних спеціальностей та всіх, хто цікавиться взаємозв'язком права і технологій у цифровому суспільстві.

Дисципліна *«Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір»* спрямована на розгляд актуальних питань щодо впровадження та використання штучного інтелекту в сучасному суспільстві, особливо в контексті правового середовища України та Європейського Союзу. Основні теми курсу включають аналіз впливу штучного інтелекту на сфери права, етики та суспільства, розгляд міжнародного та національного правового регулювання.

Штучний інтелект вже зараз використовується в різних сферах життя, від медицини та фінансів до освіти та мистецтва. Технології штучного інтелекту стають все більш доступними та поширеними, тому студенти повинні бути готові до роботи в цьому новому цифровому середовищі. Правове регулювання штучного інтелекту ще не докладно врегульоване в багатьох країнах, включаючи Україну. Це створює певний правовий вакуум в суспільстві та формує можливості для ризиків його використання. Студенти, які опанують цю дисципліну, можуть допомогти у формуванні правового середовища та стати експертами в цій галузі. Навички з правового регулювання штучного інтелекту допоможуть здобувачам бути готовими до змін і підтримувати розвиток цих технологій в етичному і правовому контексті.

Водночас, оскільки Україна є кандидатом на вступ до Європейського Союзу, необхідна не лише гармонізація національного законодавства у сфері штучного інтелекту та безпеки з європейським правовим простором, але й активне долучення України до реалізації всіх європейських ініціатив і програм, що пов'язані з розвитком штучного інтелекту та цифровою трансформацією.

Впровадження дисципліни в контексті європейських та міжнародних підходів до штучного інтелекту дозволить студентам краще розуміти світову динаміку та бути готовими до співпраці на міжнародному рівні.

Сучасні роботодавці дуже цінують фахівців, які мають розуміння не лише технологічних аспектів, але і юридичного регулювання штучного інтелекту. Вивчення цієї дисципліни додасть конкурентних переваг студентам на ринку праці.

Мета дисципліни – підготувати кваліфікованих фахівців, які зможуть ефективно працювати в сфері правового регулювання штучного інтелекту та надавати компетентну підтримку суспільству у впровадженні цих інноваційних технологій з дотриманням законодавства та етичних стандартів ЄС; надати студентам фундаментальні знання, необхідні для розуміння та аналізу юридичних аспектів, пов'язаних з використанням штучного інтелекту в умовах цифрової трансформації.

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні та адекватний відбір змісту навчальної дисципліни за цим критерієм.

2. ОЧІКУВАНІ ДИСЦИПЛІНАРНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Шифр ДРН	Дисциплінарні результати навчання (ДРН)
ДРН-1	Сформувати понятійний базис щодо інтелектуальних інформаційних технологій, аудиту інформаційної та кібернетичної безпеки, розуміти та застосувати програмні методи захисту інформації та технологій розробки надійних інтелектуальних систем
ДРН-2	Отримати теоретичні знання щодо основних правових понять і принципів, які стосуються штучного інтелекту та цифрової трансформації
ДРН-3	Ідентифікувати та розуміти ключові правові поняття та норми, які регулюють застосування штучного інтелекту в сучасному суспільстві
ДРН-4	Аналізувати та оцінювати правові ризики та етичні аспекти, пов'язані з впровадженням штучного інтелекту у різні сфери діяльності
ДРН-5	Розуміти європейські стандарти та практики у сфері правового регулювання штучного інтелекту
ДРН-6	Долучатися до процесів розробки та вдосконалення правового регулювання штучного інтелекту, сприяючи розвитку інновацій та забезпеченню прав людини в цифровому середовищі в умовах його трансформації
ДРН-7	Характеризувати та визначати державну політику з цифрової трансформації
ДРН-8	Проводити власні дослідження та аналізувати актуальні проблеми в галузі правового регулювання штучного інтелекту
ДРН-9	Застосовувати отримані знання та навички для розв'язання конкретних практичних завдань у сфері правового регулювання штучного інтелекту
ДРН-10	Визначати ключові аспекти впровадження Legal Tech проєктів в юридичну практику
ДРН-11	Застосовувати юридичні інновації та технології у професійній діяльності юристів
ДРН-12	Набути знання щодо сутності та змісту безпеки людини, державної політики та міжнародних принципів забезпечення безпеки людини, практичних навичок визначення підстав та змісту юридичної відповідальності за правопорушення, спричиненні штучним інтелектом

3. ОБСЯГ І РОЗПОДІЛ ЗА ФОРМАМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Вид навчальних занять	Обсяг, години	Розподіл за формами навчання, години			
		Денна		Заочна	
		аудиторні заняття	самостійна робота	аудиторні заняття	самостійна робота
Лекційні	60	42,5	17,5	14	46
Практичні	60	38	22	6	54
Лабораторні	-	-	-	-	-
Семінари	-	-	-	-	-
РАЗОМ	120	80,5	39,5	20	100

4. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	ЛЕКЦІЇ	60
ДРН-1	ТЕМА 1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ	3
	1. Штучний інтелект та машинне навчання	
	2. Базові концепції штучних нейронних мереж	
	3. Основні архітектури нейронних мереж	
ДРН-1	ТЕМА 2. АУДИТ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ТА КІБЕРНЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ	3
	1. Аудит кібербезпеки об'єктів	
	2. Практика провідних міжнародних організацій у галузі аудита кібербезпеки	
	3. Основні стандарти та рекомендації	
ДРН-1	ТЕМА 3. ПРОГРАМНІ МЕТОДИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ	4
	1. Загальні принципи захисту програм від несанкціонованого дослідження. Принципи побудови систем захисту та їх функції	
	2. Способи вбудовування захисних механізмів в програмне забезпечення	
	3. Методи та способи забезпечення інформаційної безпеки на основі технології Blockchain	
ДРН-1	ТЕМА 4. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗРОБКИ НАДІЙНИХ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ СИСТЕМ	4
	1. Механізм security-by-design SBD	
	2. Рекомендації з розробки специфікації вимог, архітектури, проектування та реалізації надійної програмної системи	
	3. Інтеграція програмних систем з апаратними засобами	
ДРН-2	ТЕМА 5. ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У ЄВРОПІ	4
	1. Загальне поняття та значення європейської інтеграції	
	2. Цифрова трансформація Європи	
	3. Єдиний цифровий ринок ЄС	
	4. Східне партнерство ЄС і стратегічна підтримка України	
	5. Цифрове майбутнє Європи: робототехніка та штучний інтелект	
ДРН-2 ДРН-7	ТЕМА 6. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА З ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	4
	1. Загальні тенденції та інституційні передумови цифрового розвитку України	
	2. Завдання та функції Міністерства цифрової трансформації	
	3. Основні принципи політики «цифровізації України»	
	4. Цифрова адженда України	
	5. Цифрова трансформація сфери надання адміністративних послуг та ЦНАП	

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
ДРН-2 ДРН-3 ДРН-6	ТЕМА 7. ПРИРОДА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ 1. Поняття «штучного інтелекту». Позаправовий та правовий підходи 1.1. Гносеологічний підхід 1.2. Технологічний підхід 1.3. Регуляторний підхід 2. Підходи до правової регламентації штучного інтелекту 2.1. Правова регламентація штучного інтелекту в ЄС 2.2. Правова регламентація штучного інтелекту в США 2.3. Правова регламентація штучного інтелекту в Китаї 3. Штучний інтелект: етично-правовий аспект	8
ДРН-3 ДРН-4 ДРН-5 ДРН-6	ТЕМА 8. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПІДХІД ДО ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ 1. Людиноорієнтований підхід до розвитку штучного інтелекту 2. Стратегії ризикоорієнтованого штучного інтелекту 3. Створення Європейської структури управління в галузі штучного інтелекту 4. Сертифікація та маркування систем штучного інтелекту	4
ДРН-4 ДРН-6 ДРН-9	ТЕМА 9. МІСЦЕ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИНАХ 1. Правовий статус штучного інтелекту 2. Штучний інтелект у правосудді: реалії та перспективи 3. Штучний інтелект у публічному адмініструванні земельних відносин: досвід країн світу та перспективи для України 4. Особливості застосування штучного інтелекту у сфері фінансових послуг: переваги та ризики 5. Штучний інтелект та авторське право	6
ДРН-7 ДРН-8	ТЕМА 10. СТРАТЕГІЧНІ ТРАЕКТОРІЇ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ 1. Огляд національних стратегій розвитку штучного інтелекту 2. Стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні 3. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні 4. Перспективи та тенденції розвитку штучного інтелекту в Україні	4
ДРН-10	ТЕМА 11. LEGAL TECH: ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В УКРАЇНІ 1. Legal tech – юридична автоматизація 2. Legal tech, як засоби правового захисту бізнесу та громадян 3. «Уберизація» ринку юридичних послуг та New Law 4. Українські продукти Legal tech 5. Перспективи Legal tech в Україні	3
ДРН-9 ДРН-11	ТЕМА 12. ІННОВАЦІЇ ТА ТРЕНДИ В ЮРИДИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ 1. Поняття «юридичні інновації» та «інновації в юридичній сфері» 2. Legal Marketplace 3. Бутикові юридичні компанії vs. full service law firm 4. e-Lawyering 5. Юридичні онлайн-послуги	3

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
	6. Роботизація юридичної діяльності за допомогою штучного інтелекту	
ДРН-3 ДРН-12	ТЕМА 13. Безпека людини: особливості та можливості 1. Філософсько-правові аспекти концепції безпеки та місце людини в ній. 2. Сучасний стан дослідження проблеми забезпечення безпеки людини та його відображення у національному законодавстві 3. Загальновизнані принципи та норми міжнародного права у сфері забезпечення безпеки людини 4. Стратегії безпеки Європейського Союзу 5. Безпека людини як передумова реалізації прав і свобод людини і громадянина та гарантія виконання обов'язків	3
ДРН-4 ДРН-12	ТЕМА 14. Правове забезпечення інформаційної та кібернетичної безпеки людини 1. Загальні засади кіберполітики: поняття та зміст 2. Інформаційна та кібернетична безпека 3. Кіберзагроза: поняття та правовий зміст 4. Особливості правового регулювання кібербезпеки 5. Правові проблеми забезпечення інформаційної та кібернетичної безпеки 6. Гармонізація законодавства у сфері забезпечення безпеки	3
ДРН-4 ДРН-12 ДРН-9	ТЕМА 15. Цивільна та кримінальна відповідальність за шкоду, заподіяну із залученням штучного інтелекту 1. Штучний інтелект: теоретичні аспекти кримінальної відповідальності 2. Штучний інтелект та його місце в механізмі охорони та захисту прав та свобод у цивільному праві 3. Аспекти цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану штучним інтелектом: Європейський досвід	4
	ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ	60
ДРН-1	Ознайомлення з базовими концепціями штучних нейронних мереж, розгляд практичних аспектів роботи провідних міжнародних організацій в галузі кібербезпеки та вивчення методів оцінки ризиків інформаційної та кібернетичної безпеки	4
ДРН-1	Розгляд методів та підходів до забезпечення інформаційної безпеки на основі технології Blockchain, механізму security-by-design SBD та його інтеграція в технології штучного інтелекту	4
ДРН-2 ДРН-6 ДРН-7	Аналіз переваг та викликів Єдиного цифрового ринку ЄС, оцінка його впливу на економіку та суспільство України	4
ДРН-7 ДРН-8	Аналіз інституційних аспектів цифрової трансформації України. Розгляд інноваційних підходів та технологій, що використовуються в рамках цифрової адженди. Відповіді на контрольні питання щодо цифрової трансформація сфери надання адміністративних послуг	4
ДРН-2 ДРН-3 ДРН-4 ДРН-5	Аналіз і порівняння підходів до правової регламентації штучного інтелекту в різних країнах та оцінка їхніх етично-правових аспектів	6

Шифри ДРН	Види та тематика навчальних занять	Обсяг складових, години
ДРН-8 ДРН-9 ДРН-3	Визначення основних принципів, на яких має ґрунтуватися стратегія ризикоорієнтованого штучного інтелекту в Європі. Аналіз і порівняння ключових європейських нормативних документів, які регулюють використання штучного інтелекту. Аналітичний огляд Звіту ООН щодо Інтернету та технологій: виклики й благо для суспільства.	6
ДРН-8 ДРН-9	Дослідження та аналіз використання технологій штучного інтелекту в судовій роботі та їх вплив на судовий процес. Відповіді на контрольні питання щодо правового статусу штучного інтелекту	6
ДРН-6 ДРН-7	Аналіз та порівняння національних стратегій розвитку штучного інтелекту, визначення спільних та відмінних рис	4
ДРН-10	Здійснення аналітичного огляду LegalTech. Набуття практичних навичок використання цифрових інструментів LegalTech. Відповіді на контрольні питання щодо «уберизації» ринку юридичних послуг. Здійснення аналітичного огляду українських продуктів Legal tech	4
ДРН-11	Відповіді на контрольні питання за темою «Інновації та тренди в юридичній діяльності». Набуття практичних навичок користування юридичними онлайн-послугами. Аналітичний огляд Legal Marketplace, технологій роботизації юридичних послуг на основі штучного інтелекту	4
ДРН-12 ДРН-5	Ознайомлення з принципами та нормами міжнародного права у сфері забезпечення безпеки людини та стратегії безпеки Європейського Союзу	6
ДРН-8 ДРН-12	Визначення сутності інформаційної та кібернетичної безпеки з правової та технологічної перспективи, розгляд питань щодо гармонізації національного законодавства з європейським у сфері забезпечення безпеки	4
ДРН-12 ДРН-3	Аналіз підстав щодо притягнення до цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану штучним інтелектом	4
	РАЗОМ	120

5. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання досягнень здобувачів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до «Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти».

Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання здобувача за дисципліною.

5.1 Шкали

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних здобувачів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити ЄКТС навчальної дисципліни зараховується, якщо здобувач отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації відповідно до Положення про організацію освітнього процесу НТУ «ДП».

5.2 Засоби та процедури

Зміст засобів діагностики спрямовано на контроль рівня сформованості знань, умінь/навичок, комунікації, автономії та відповідальності здобувача за вимогами НРК до 7-го кваліфікаційного рівня під час демонстрації регламентованих робочою програмою результатів навчання.

Здобувач на контрольних заходах має виконувати завдання, орієнтовані виключно на демонстрацію дисциплінарних результатів навчання (розділ 2).

Засоби діагностики, що надаються здобувачам на контрольних заходах у вигляді завдань для поточного та підсумкового контролю, формуються шляхом конкретизації вихідних даних та способу демонстрації дисциплінарних результатів навчання.

Засоби діагностики (тестування, контрольні завдання тощо) для поточного та підсумкового контролю дисципліни затверджуються кафедрою.

Види засобів діагностики та процедур оцінювання для поточного та підсумкового контролю дисципліни подано нижче.

Засоби діагностики та процедури оцінювання

ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ			ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	
навчальне заняття	засоби діагностики	процедури	засоби діагностики	процедури
лекції	контрольні питання	усне опитування, бліц-опитування, тестування	комплексна контрольна робота (ККР)	визначення загальної кількості балів за результатами поточних контролів; виконання ККР під час заліку за бажанням здобувача
практичні	контрольні завдання за кожною темою	виконання практичних завдань виконання самостійних робіт		

Під час поточного контролю лекційні заняття оцінюються шляхом тестування, усного опитування за кожною темою навчальної дисципліни. Практичні заняття оцінюються якістю підготовки та виконання контрольних завдань за кожною темою.

За наявності рівня результатів поточних контролів з усіх видів навчальних занять не менше 60 балів, підсумковий контроль здійснюється без участі здобувача шляхом визначення загальної кількості балів за результатами поточних контролів.

Незалежно від результатів поточного контролю кожен здобувач вищої освіти під час заліку має право виконувати ККР, яка містить питання, що охоплюють ключові дисциплінарні результати навчання.

5.3 Критерії

Реальні результати навчання здобувача вищої освіти ідентифікуються та вимірюються відносно очікуваних під час контрольних заходів за допомогою критеріїв, що описують дії здобувача для демонстрації досягнення результатів навчання.

Зміст критеріїв спирається на компетентнісні характеристики, визначені НРК для магістерського рівня вищої освіти (подано нижче).

Загальні критерії досягнення результатів навчання для 7-го кваліфікаційного рівня за НРК

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
Знання		
♦ спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення	Відповідь відмінна – правильна, обґрунтована, осмислена. Характеризує наявність: – спеціалізованих концептуальних знань на рівні новітніх досягнень; – критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	95-100
	Відповідь містить не грубі помилки або описки	90-94
	Відповідь правильна, але має певні неточності	85-89
	Відповідь правильна, але має певні неточності й недостатньо обґрунтована	80-84

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань	Відповідь правильна, але має певні неточності, недостатньо обґрунтована та осмислена	74-79
	Відповідь фрагментарна	70-73
	Відповідь демонструє нечіткі уявлення студента про об'єкт вивчення	65-69
	Рівень знань мінімально задовільний	60-64
Уміння/навички		
<ul style="list-style-type: none"> ◆ спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур; ◆ здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах; ◆ здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності 	Відповідь характеризує уміння: <ul style="list-style-type: none"> – виявляти проблеми; – формулювати гіпотези; – розв'язувати проблеми; – оновлювати знання; – інтегрувати знання; – провадити інноваційну діяльність; – провадити наукову діяльність 	95-100
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності з не грубими помилками	90-94
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації однієї вимоги	85-89
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації двох вимог	80-84
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації трьох вимог	74-79
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності, але має певні неточності при реалізації чотирьох вимог	70-73
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання в практичній діяльності при виконанні завдань за зразком	65-69
	Відповідь характеризує уміння/навички застосовувати знання при виконанні завдань за зразком, але з неточностями	60-64
	Рівень умінь/навичок незадовільний	<60
Комунікація		
◆ зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	Зрозумілість відповіді (доповіді). <i>Мова:</i> правильна; чиста; ясна; точна; логічна; виразна; лаконічна. <i>Комунікаційна стратегія:</i> <ul style="list-style-type: none"> – послідовний і несуперечливий розвиток думки; – наявність логічних власних суджень; – доречна аргументації та її відповідність відстоюваним положенням; – правильна структура відповіді (доповіді); – правильність відповідей на запитання; – доречна техніка відповідей на запитання; 	95-100

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	– здатність робити висновки та формулювати пропозиції; – використання іноземних мов у професійній діяльності	
	Достатня зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія з незначними хибами	90-94
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано три вимоги)	85-89
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано чотири вимоги)	80-84
	Добра зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано п'ять вимог)	74-79
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та доречна комунікаційна стратегія (сумарно не реалізовано сім вимог)	70-73
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано дев'ять вимог)	65-69
	Задовільна зрозумілість відповіді (доповіді) та комунікаційна стратегія з хибами (сумарно не реалізовано 10 вимог)	60-64
	Рівень комунікації незадовільний	<60
<i>Відповідальність і автономія</i>		
<ul style="list-style-type: none"> ♦ управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів; ♦ відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів; ♦ здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії 	Відмінне володіння компетенціями: <ul style="list-style-type: none"> – використання принципів та методів організації діяльності команди; – ефективний розподіл повноважень в структурі команди; – підтримка врівноважених стосунків з членами команди (відповідальність за взаємовідносини); – стресовитривалість; – саморегуляція; – трудова активність в екстремальних ситуаціях; – високий рівень особистого ставлення до справи; – володіння всіма видами навчальної діяльності; – належний рівень фундаментальних знань; – належний рівень сформованості загальнонавчальних умінь і навичок 	95-100
	Упевнене володіння компетенціями відповідальності і автономії з незначними хибами	90-94
	Добре володіння компетенціями відповідальності і автономії (не реалізовано дві вимоги)	85-89
	Добре володіння компетенціями відповідальності і автономії (не реалізовано три вимоги)	80-84
	Добре володіння компетенціями відповідальності і автономії (не реалізовано чотири вимоги)	74-79
	Задовільне володіння компетенціями відповідальності і	70-73

Опис кваліфікаційного рівня	Вимоги до знань, умінь/навичок, комунікації, відповідальності і автономії	Показник оцінки
	автономії (не реалізовано п'ять вимог)	
	Задовільне володіння компетенціями відповідальності і автономії (не реалізовано шість вимог)	65-69
	Задовільне володіння компетенціями відповідальності і автономії (рівень фрагментарний)	60-64
	Рівень відповідальності і автономії незадовільний	<60

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Технічні засоби навчання.

- мультимедійне обладнання;
- інформаційно-комунікаційні засоби;
- персональні комп'ютери.

Дистанційна платформа Moodle, корпоративне електронне середовище «Microsoft Office 365».

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

7.1. Основна рекомендована література

1. Тюрю Ю.І. Окремі питання визначення об'єкта, предмета і методів публічного адміністрування діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий вісник публічного та приватного права. 2021. Випуск 5. Том 3. С. 159-164. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.5.3.25>

2. Тюрю Ю.І. Правове регулювання використання штучного інтелекту на основі Європейського підходу. Науковий журнал «Juris Europensis Scientia». 2022. №2. С. 141 – 145.

3. Тюрю Ю.І. Визначення та правові вимоги до «високоризикованих» технологій штучного інтелекту. Науковий журнал «Ампаро». м. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2022. № 1. С. 15 – 22.

4. Тюрю Ю.І. Аналіз філософсько-правових підходів до визначення поняття «штучний інтелект». Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2022. №56. С. 54-58. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.56.12>

5. Тюрю Ю.І. Визначення поняття адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий журнал «Juris Europensis Scientia». 2022. №3. С. 72 – 77. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2022.14>

6. Застосування штучного інтелекту у правосудді / Ю.І. Тюрю // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Legal education and science in the context of European integration» : м. Дніпро, 5 жовтня 2022 р. – С. 48 – 57.

7. Цифрова трансформація правосуддя в Україні / Ю.І. Тюрю // Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми економіки,

фінансів, обліку і права в XXI столітті» : м. Умань, 8 листопада 2022 р. – С. 70 – 71. <http://www.economics.in.ua/2022/10/xxi-8-2022.html>

8. Питання адміністративно-правового регулювання діяльності у сфері розвитку технологій штучного інтелекту в Україні / Ю.І. Тюрю // Міжнародна науково-практична конференція «Економіка, фінанси, облік та право в умовах глобалізації» : м. Біла Церква, 16 листопада 2022 р. – С. 61 – 62. <http://www.economics.in.ua/2022/12/16-2.html>

9. Ethical aspects of using artificial intelligence technologies in the judicial system / Tiuria Yu. // IV International Scientific and Practical Conference «The latest implementation of technologies in education» : Munich, Germany, 21 November 2022. – P. 146 – 148.

10. Правові аспекти регулювання технологій штучного інтелекту у сфері інтелектуальної власності / Ю.І. Тюрю // XV Міжнародна науково-практична конференція «Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики» : м. Миколаїв, 28-29 грудня 2022 року. С. 365 – 368. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-99>

11. Тюрю Ю.І. Деякі аспекти дослідження суб'єктів адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2022. №59. С. 28-31. DOI <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2022.59.6>

12. Тюрю Ю.І. Деякі аспекти побудови нормативної бази адміністративно-правового регулювання діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий журнал «Juris Europensis Scientia». 2022. №5. 25 – 28. DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v5.2022.5>

13. Тюрю Ю.І. Визначення принципів публічного адміністрування діяльності зі створення, впровадження та використання штучного інтелекту в Україні. Науковий журнал «Приватне та публічне право». 2022. №4. С. 73 – 78. DOI [10.32845/2663-5666.2022.4.12](https://doi.org/10.32845/2663-5666.2022.4.12)

14. Тюрю Ю.І. Стан наукової розробки правової доктрини у сфері штучного інтелекту. Науковий вісник публічного та приватного права. 2022. Випуск 6. С. 169-174. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.6.29>

15. Europe's digital decade and artificial intelligence: a guide for Ukraine / Tiuria Yu. // Sustainable Development: Modern Theories and Best Practices : Materials of the Monthly International Scientific and Practical Conference (April 28-29, 2023) / Gen. Edit. Olha Prokopenko, Tallinn: Teadmus OÜ, 2023, 23 p. P. 49 – 50.

16. Права особливого роду (*sui generis*) як механізм законного регулювання результатів роботи штучного інтелекту / Ю.І. Тюрю, Н.А. Коновалов // Студентська науково-технічна конференція «Тиждень студентської науки - 2023» : м. Дніпро, 24 – 28 квітня 2023 р. – С. 615 – 617. <https://science.nmu.org.ua/ua/conferences/week-of-studsci/zvit-2023.pdf>

17. Тюрю Ю.І. Результати компаративістичного дослідження правової доктрини у сфері штучного інтелекту. Науковий журнал «Правова позиція». 2023. №1 (38). С. 66 – 70. DOI <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.12>

18. Тюрю Ю.І. Генеза правової доктрини штучного інтелекту та ризику його застосування. Науковий журнал «Приватне та публічне право». 2023. №1. С. 18 – 23. DOI 10.32782/2663-5666.2023.1.3
19. Ivan Kostyashkin, Andrii Smitiukh, Olena Makeieva, Dariia Hurina, Yuliia Tiuria, Alina Diligul. Judicial Protection of Intellectual Property Rights as One of the Principles of Civil Law. *International Journal of Management (IJM)*, 11 (2), 2020, pp. 76 – 85.
20. Tiuria, Y., Pochtovyi, M., Medytskyi, I., Mykytyn, Y., & Kryvenko, O. (2022). Features of legal support of artificial intelligence in the Asia and Pacific region. *Amazonia Investiga*, 11(60), 129-134. <https://doi.org/10.34069/AI/2022.60.12.13>
21. Андрощук Г.О. Технології штучного інтелекту: тенденції розвитку. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2019/26.02.19/26.02.19-4-9.pdf>
22. Андрощук Геннадій. Штучний інтелект: економіка, інтелектуальна власність, загрози. Теорія і практика інтелектуальної власності . 2021. №2. С. 56–74.
23. Бежевець А.М. Правовий статус роботів: проблеми та перспективи визначення. *Інформація і право*. № 1(28)/2019. С. 61–67.
24. Беспалько І.Л., Завгородня А.С., Кужель К.С. Штучний інтелект у кримінальному процесі. Практичне застосування через призму закордонного досвіду. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 473–476. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/124>
25. Братасюк О.Б., Ментух Н.Ф. Поняття та класифікація цифрових прав в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал* № 10/2021. С. 58–61. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/12>
26. Вакарева К.О. Штучний інтелект і права людини: етично-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 100–103. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/23>
27. Великанова М.М. Відшкодування шкоди, завданої використанням технологій штучного інтелекту, як спеціальний делікт. *Нове українське право*, Вип. 3, 2021. С. 17–21. DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2021.3.2>
28. Вінникова Н.А. державні стратегії розвитку та впровадження штучного інтелекту. *Регіональні студії*, 2022. №28. С. 51–57. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.28.9>
29. Городиський І.М. Тенденції розвитку правового регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі. *ІТ-право: проблеми та перспективи розвитку в Україні*. 2017. 51-57.
30. Денисов, С. Ф., & Павлов, В. Г. (2021). Штучний інтелект: теоретичні аспекти кримінальної відповідальності. Злочинність і протидія їй в умовах сингулярності: тенденції та інновації: зб. тез доп. наук.-практ. конф., присвяч. пам'яті члена Правління Кримінол. асоц. України, проф. Тетяни Андріївни Денисової (м. Харків, 16 квіт. 2021 р.).–Харків: ХНУВС, 2021.–С. 194-197.
31. Дрозд О. Ю. Цивільно-правове регулювання штучного інтелекту. Новітні досягнення та вектори розвитку сучасної юриспруденції. С. 474–489. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-244-2-2-2>

32. Єфремов М.Ф., Єфремов Ю.М. Штучний інтелект, історія та перспективи розвитку. ВІСНИК ЖДТУ. Технічні науки. 2008. № 2 (45). С. 123–126.
33. Єфремова К.В. Особливості застосування штучного інтелекту у сфері фінансових послуг: досвід ЄС. Право та інноваційне суспільство № 1 (14) 2020. С. 66–71.
34. Єфремова К.В. Правове регулювання штучного інтелекту в епоху цифрової економіки. Приватне право і підприємництво. 2020. № 20. С. 142–147.
35. Єфремова К.В. теоретичні підходи до регулювання штучного інтелекту в ЄС: досвід для України. Право та інновації № 4 (32) 2020. С. 80–85.
36. Кадикало, А. (2014). Проблемність визначення свідомості та штучний інтелект. Вісник Національного університету Львівська політехніка. Філософські науки, (780), 9-16.
37. Кармаза О. О. Використання видів (форм) штучного інтелекту в нотаріальному процесі України: проблеми та шляхи вирішення. Підприємство, господарство і право. Цивільне право і процес. 2021. № 3. С. 13–18. DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2021.3.02>
38. Кармаза О. О., Кушерець Д. В. Штучний інтелект у цивілістичному процесі: перспективи використання. С. 233–262.
39. Кармаза О. О., Федоренко Т. В. Принципи штучного інтелекту в правосудді України. Право і суспільство. 2021 №2. С 18–24.
40. Карпенко О. В., Карпенко Ю. В. Штучний інтелект як інструмент публічного управління соціально-економічним розвитком: смарт-інфраструктура, цифрові системи бізнес-аналітики та трансферти. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 10. – URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=2257> (дата звернення: 05.09.2023). DOI: 10.32702/2307-2156-2021.10.2
41. Каткова Т. Г. Штучний інтелект в Україні: правові аспекти. Право і суспільство. 2020 №6. С 46–55.
42. Колодін Д.О., Байталюк Д.Р. Щодо питання цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану роботизованим. Часопис цивілістики. Випуск 33. С. 87–91.
43. Косілова О.І., Солодовнікова Х.К. Права і свободи людини і громадянина v.s. штучний інтелект: проблемні аспекти. Інформація і право. № 4(35)/2020. С. 56–66.
44. Костенко О.В. Штучний інтелект (AI) і Метавсесвіт: правові аспекти. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 8. С. 301–308. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/66>
45. Кривицький Ю. В., Штучний інтелект як інструмент правової реформи: потенціал, тенденції та перспективи. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2021. № 2 (119). С. 90–101.
46. Кушерець Д. Вплив штучного інтелекту на розвиток міжнародного освітнього середовища. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2(52)/2020 С. 47–56.

47. Лігузова В.О., Баклаженко Ю.В., Гиря Р.М. Світовий досвід державної підтримки інновацій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Випуск 18. С. 36 – 41.
48. Мічурін Є.О. Правова природа штучного інтелекту. *Forum Prava*, 2020. 64(5). 67–75. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.4300624>
49. Нормативне регулювання штучного інтелекту в Європі / Турута О.В., Жидкова О.О., Турута О.П. // Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики ХХІ століття. Харків, 2020. С. 40–43.
50. Олена Охотнікова, Вікторія Дорош. Штучний інтелект в процесі прийняття та реалізації управлінських рішень в сфері юридичного менеджменту. *Krakowskie Studia Małopolskie*. 2022, № 4 (36). С. 78-93.
51. Онищук І.І. Правове регулювання технологій штучного інтелекту: теоретико-прикладні та етичні засади. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. Право*. 2020. № 3. С. 50–57. DOI: <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.03.06>
52. Охотнікова О.М., Корпачова С.В. Штучний інтелект у публічному адмініструванні земельних відносин: проблеми та перспективи. *Часопис Київського університету права. Адміністративне право і процес. Фінансове право. Інформаційне право*. 2021. № 1. С. 132–135. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2021.23
53. Петручок, Ю. (2019). Штучний інтелект: чого очікувати?. Збірник тез II Міжнародної наукової конференції молодих учених та студентів «Філософські виміри техніки», 102-103.
54. Плахотнік О. В. Практичне застосування штучного інтелекту у кримінальному провадженні. *Вісник кримінального судочинства* № 4/2019. С. 45–57. DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2019.4/45-57>
55. Погореленко А.К. Штучний інтелект: сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. Випуск 32. 2018. С. 22–27.
56. Порохова, О. Є., Порохова, О. Є., & Порохова, О. Е. (2019). Сутність і проблематика штучного інтелекту.
57. Пчелянський Д.П., Воїнова С.А. Штучний інтелект: перспективи та тенденції розвитку. *Автоматизація технологічних і бізнес-процесів*. 2019. №3. С. 59–64.
58. Радутний О.Е. Мораль і право для штучного інтелекту та цифрової людини: закони робототехніки та «проблема вагонетки». *Інформація і право*. № 3(30). 2019. С. 78–95.
59. Радутний О.Е. Юридична освіта та сфера надання правових послуг в контексті штучного інтелекту. *Інформація і право*. № 2(29). 2019. С. 40–54.
60. Сидорчук Ю.М. Філософсько-правові проблеми використання штучного інтелекту. *Право і суспільство*. 2017 №3. ч. 2. С 16–19.
61. Стефанчук М.О., Музика-Стефанчук О.А., Стефанчук М.М. Перспективи правового регулювання відносин у сфері використання штучного інтелекту. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, Vol. 28, No. 1, 2021. С. 157–168.

62. Теличко О.А., Рекурн В.А., Чабаненко Ю.С. Проблеми визначення та нормативного закріплення поняття «штучний інтелект» у законодавстві зарубіжних країн та України. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С 310–313.

63. Турута О В., Турута О.П. Штучний інтелект крізь призму фундаментальних прав людини. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право. Випуск 71. 2022. С. 49–54. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.71.7>

64. Чалабієва М.Р. «Суд у смартфоні» як штучний інтелект у правосудді: реалії та перспективи. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 10. С. 94–96. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-10/21>

65. Шишка Н.В. Перспективи та правові передумови запровадження штучного інтелекту при здійсненні правосуддя. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». № 1. 2021. С. 134–135.

66. Шишка Н.В. Штучний інтелект в українському правосудді: правові передумови запровадження. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. №3. С. 143–145.

67. Штучний інтелект: хронологія, особливості / І. Осійчук // Збірник тез II Міжнародної наукової конференції молодих учених та студентів «Філософські виміри техніки». Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. Секція 3. Науково-технічний прогрес: проблеми та перспективи. 2019. С. 106–106.

68. Щодо відшкодування шкоди, завданої використанням технологій штучного інтелекту: стан правового регулювання в Україні та досвід ЄС / Шишка Н.В. / Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (Вінниця, 19 травня 2023 р.). С. 272–279.

69. Щодо відшкодування шкоди, завданої використанням технологій штучного інтелекту: стан правового регулювання в Україні та досвід ЄС / Шишка Н.В. / Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (Вінниця, 19 травня 2023 р.). С. 272–279.

7.2. Додаткова література

1. Europe's Digital Decade: digital targets for 2030: European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/europe-fit-digital-age/europes-digital-decade-digital-targets-2030_en

2. Інвестиційні плани ЄС: можливості для України у сфері реалізації Європейського зеленого курсу: dixigroup.org. URL: <http://surl.li/eihmw>

3. Право Європейського Союзу: мультимедійний навчальний посібник кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/eulaw/info/media.html>

4. Економічні переваги від інтеграції у Єдиний цифровий ринок ЄС – результати дослідження: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/ekonomichni-perevagy-vid-integraciyi-u-yedynyy-cyfrovyu-rynok-yes-rezultaty-doslidzhennya>

5. Єфремова К.В. Єдиний цифровий ринок Європи та України. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Yefremova.pdf>
6. Цифрова стратегія ЄС: EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/uk/discover-eu/eu-digital-strategy/>
7. Єдиний цифровий ринок з ЄС: плани Мінцифри: Юридична Газета. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/-ediniy-cifroviy-rinok-z-es-plani-mincfri.html>
8. Україна та ЄС оновили «цифрове» Доповнення до Угоди про асоціацію: Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4324>
9. Економічні переваги від інтеграції у Єдиний цифровий ринок ЄС – результати дослідження: Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/novyny/ekonomichni-perevagy-vid-integraciyi-u-yedynuyu-cyfrovyu-rynok-yes-rezultaty-doslidzhennya>
10. Як Україна рухається до Єдиного цифрового ринку ЄС: Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2021/12/10/7316920/>
11. Аналіз змін законодавства ЄС у сфері цифрових сервісів та платформ й їхній вплив на цифрову економіку України: Український Центр Європейської Політики (УЦЄП). URL: https://ucerp.org.ua/tag/digital_market
12. На шляху до єдиного цифрового ринку ЄС: електронна комерція, телекомунікації, довірчі послуги: Український Центр Європейської Політики (УЦЄП). URL: <https://ucerp.org.ua/doslidzhennya/na-shlyahu-do-yedynogo-cyvrovogo-rynku-yes-elektronna-komercziya-telekomunikacziyi-dovirchi-poslugy.html>
13. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою: Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html>
14. Проект Закону України «Про цифровий порядок денний України»: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf>
15. Закон про штучний інтелект і права людини. Чи зможе Європа регулювати цю технологію?: Український тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/zakon-pro-shtuchnyj-intelekt-i-prava-liudyny-chy-zmozhe-ievropa-rehuliuvaty-tsiu-tekhnohiiu/>
16. Регулювання штучного інтелекту: досвід США: Центр демократії та верховенства права. URL: <http://cedem.org.ua/analytics/shtuchnyi-intelekt-usa/>
17. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі: GOLAW. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-ta-sviti/>
18. Правовий статус штучного інтелекту обговорили експерти Business & Legal It Forum: Видавництво Юридична практика. URL: <https://pravo.ua/pravovyi-status-shtuchnoho-intelektu-obhovoryly-eksperty-business-legal-it-forum/>
19. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy). URL: https://www.coe.int/t/dgap/goodgovernance/Activities/Key-Texts/Recommendations/Recommendation_CM_Rec2009_1_en_PDF.pdf

20. Рекомендація CM/Rec(2018)4 Комітету міністрів державам-членам щодо участі громадян у місцевому публічному житті. URL: <https://rm.coe.int/recommendation-cmrec-2018-4-participation-of-citizens-ukr/168097ed39>
21. ISO/IEC 23053:2022(en): Online Browsing Platform (OBP). URL: <https://www.iso.org/obp/ui/en/#iso:std:iso-iec:23053:ed-1:v1:en>
22. H.Res.153 - Supporting the development of guidelines for ethical development of artificial intelligence: Congress.gov. URL: <http://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/153/text>
23. The US just released 10 principles that it hopes will make AI safer: MIT Technology Review. URL: <https://www.technologyreview.com/2020/01/07/130997/ai-regulatory-principles-us-white-house-american-ai-initiative/>
24. Memorandum for the heads of executive departments and agencies. URL: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2020/01/Draft-OMB-Memo-on-Regulation-of-AI-1-7-19.pdf>
25. Штучний інтелект та artificial intelligence act: час для юридичних рамок: Центр демократії та верховенства права. URL: <http://cedem.org.ua/analytics/artificial-intelligence-act/>
26. Notice of the State Council Issuing the New Generation of Artificial Intelligence Development Plan: The Foundation for Law and International Affairs. URL: <https://flia.org/wp-content/uploads/2017/07/A-New-Generation-of-Artificial-Intelligence-Development-Plan-1.pdf>
27. Guiding Opinions of the State Council on Actively Propelling the Internet Plus Action Plan: LexisNexis. URL: <https://hk.lexiscn.com/law/guiding-opinions-of-the-state-council-on-actively-propelling-the-internet-plus-action-plan.html>
28. The Digital Silk Road: Expanding China's Digital Footprint: Prepared by Eurasia Group. URL: <https://www.eurasiagroup.net/files/upload/Digital-Silk-Road-Expanding-China-Digital-Footprint-1.pdf>
29. Розвиток робототехніки: майбутнє вже настало: МЕТІНВЕСТ. URL: <https://metinvest-smc.com/ua/articles/razvitie-robototexniki-budushee-uzhe-nastupilo/>
30. Digital Agenda for Europe: Fact Sheets on the European Union. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/64/digital-agenda-for-europe>
31. Уряд затвердив Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні з урахуванням пропозицій Цифролаби: Лабораторія цифрової безпеки. URL: <https://dslua.org/publications/uriad-zatverdyv-kontseptsiuu-rozvytku-shtuchnoho-intelektu-v-ukraini-z-urakhuvanniam-propozytsiy-tsyfrolaby/>
32. Національна стратегія розвитку штучного інтелекту в Україні 2021-2030: Інститут проблем штучного інтелекту. URL: https://wp.oecd.ai/app/uploads/2021/12/Ukraine_National_Strategy_for_Development_of_Artificial_Intelligence_in_Ukraine_2021-2030.pdf
33. Oleksandr Krakovetskyi. Огляд національних стратегій розвитку штучного інтелекту. URL: <http://surl.li/ahqv>

34. Україні потрібна Національна стратегія розвитку штучного інтелекту,
- Юрій Чубатюк: LB.ua. URL: https://lb.ua/society/2018/12/11/414650_ukraine_nuzhna_natsionalnaya.html
35. Мінцифра планує регулювати штучний інтелект в Україні і вже має чотири можливих стратегії. Хто і як контролюватиме ШІ: dev.ua. URL: <https://dev.ua/news/borniakov-1691475155>
36. Тенденції розвитку штучного інтелекту в Україні та світі: GWARA MEDIA. URL: <https://gwaramedia.com/tendenczii-rozvitku-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini-ta-sviti/>
37. Штучний інтелект: проблеми та перспективи правового регулювання в Україні та ЄС: Видавництво ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА. URL: <https://pravo.ua/shtuchnyi-intelekt-problemy-ta-perspektyvy-pravovoho-rehuliuвання-v-ukraini-ta-ies/>
38. Віртуальне вчительство: чи замінить штучний інтелект людей у школах?: Нова Українська школа. URL: <https://nus.org.ua/view/virtualne-vchytelstvo-chy-zaminyt-shtuchnyj-intelekt-lyudej-u-shkolah/>
39. Declaration on freedom of communication on the Internet. Adopted by the Committee of Ministers at the 840th meeting of the Ministers' Deputies. Strasbourg, 28.05.2003. URL: <http://www.coe.int/portalT.asp>.
40. Демчук О.С. Право на доступ до інформації як елемент правового статусу особи. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40016.
41. Детальніше про термін «legal tech». URL: https://legaltech.org.ua/term_legal_tech/.
42. Дискусія: Уберизація юридичних послуг. URL: <https://jurist.ua/?article/1076>.
43. Желтухін Є. Legal tech: на межі права та технологій. *Юридична газета*. 2017. № 23. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/events/legal-tech-na-mezhi-prava-ta-tehnologiy.html>.
44. Коломієць В. Мін'юст планує автоматизувати допуск людини до правової допомоги. URL: <https://minjust.gov.ua/news/ministry/valeriya-kolomiets-minyust-planue-avtomatizuvati-dopusk-lyudini-do-pravovoi-dopomogi>.
45. Купіна Л., Сілкова А. Особливості формування бренду бутикової юридичної фірми. URL: https://jurliga.ligazakon.net/ua/analytics/191365_osoblivost-formuvannya-brendu-butikovo-yuridichno-frmi.
46. Красницька А.А., Підвисоцький В.В. Юридичне документознавство. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/legal_documentation/info/lec2.html.
47. Міністерство цифрової трансформації України працює над введенням електронного голосування на виборах. URL: https://espresso.tv/news/2020/03/10/mincyfry_pracyuye_nad_vvedennyam_e_golosuvannya_na_vyborakh.
48. Мірошніков Є. Legal Tech в Україні: інновації у юриспруденції. *Юридична газета*. 2017. № 23. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/insh/legal-tech-v-ukrayini-innovaciyi-u-yurisprudenciyi.html>.
49. Правова інформатизація. Інформаційні процеси в юридичній діяльності. URL: <http://um.co.ua/3/3-10/3-105948.html>.

7.3. Інформаційні ресурси

1. Директива 2002/58/ЄС від 12 липня 2002 р. про обробку персональних даних та захист таємниці сектора електронних комунікацій. URL: <https://nkrzi.gov.ua/images/upload/58/19/6f96b8148ef15842f70cba3dd98f055b.pdf>.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/67-2018-%D1%80>
3. Довідково-інформаційна платформа правових консультацій «WikiLegalAid». URL: <https://wiki.legalaid.gov.ua/>.
4. Єдиний державний веб-портал відкритих даних. URL: <https://data.gov.ua/>.
5. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/>.
6. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/>.
7. ЛГІА:ЗАКОН – інформаційно-аналітична екосистема для бізнесу. URL: <https://ligazakon.net/>.
8. Офіційний портал Верховної Ради України <http://portal.rada.gov.ua/>.
9. Про адміністрування домену «.UA»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.07.2003 № 447-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447-2003-%D1%80/card6#Public>.
10. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
11. Про веб-ресурси Верховної Ради України: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 19.05.2015 № 699. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/699/15>.
12. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2017. № 45. Ст. 400.
13. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 275.
14. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 45. Ст. 410.
15. Про затвердження Положення про Апарат Верховної Ради України: Розпорядження Голови Верховної Ради України від 25.08.2011 № 769. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769/11-%D1%80%D0%B3#Text>.
16. Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 2015 р. № 835. *Офіційний вісник України*. 2015. № 85. Ст. 2850.
17. Про затвердження Положення про Національний реєстр електронних інформаційних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 березня 2004 р. № 326. *Офіційний вісник України*. 2004. № 11. Ст. 665.

18. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21>.
19. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.
20. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 48. Ст. 650 (зі змінами).
21. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. №74/98. *Відомості Верховної Ради*. 1998. №№ 27 – 28. Ст. 181.
22. Про Порядок оприлюднення у мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 січня 2002 р. № 3. *Офіційний вісник України*. 2002. № 2. Ст. 57.
23. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14-15, № 16-17. Ст.133.
24. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>.
25. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 12. Ст. 155 (зі змінами).

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Безпечний штучний інтелект: Європейський правовий вимір»
SAFE ARTIFICIAL INTELLIGENCE: THE EUROPEAN LEGAL
DIMENSION

для магістрів освітньо-професійної програми «Право»
спеціальності 081 «Право»

Розробники: Юлія Іванівна Тюря
Володимир Володимирович Гнатушенко
Володимир Вікторович Шаблистий

У редакції авторів

Підготовлено до виходу в світ
у Національному технічному університеті
«Дніпровська політехніка».
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1842
49005, м. Дніпро, просп. Д. Яворницького, 19